

VASÁRNAPI ÚJSÁG.

19-dik szám.

(ÚJ FOLYAM)

Sept. 3-án.

Hazánkat három nagy ellenség támadta meg. Délen a lázongó ráczság, nyugoton az ármányos camarilla, s keleten a cholera.

Az első nagy zajjal, a két utóbbi szép halkkal teszi vad pusztítását.

Csak az volna hátra, hogy északról is ránk üssön még egy negyedik dühös ellenség: a rusnyák vagy muszka. A rusnyák nem fog tán bántani, mert közös apánk, urunk van vele. Ő pedig apját anynyira szereti, hogy néhány éve még tulajdon testvéreit is agyon kezdte volt verni, mert tisztviselői azt sugták neki, hogy az apának bölcs politikája e sajtyszerű szeretetet is hébehóba megkívánja.

A muszka sem kíván bántani, mert ugymond: kiki seperjen a maga háza előtt. S a muszka háza előtt van a török birodalomnak egy néhány szép tartománya; hogy ezeket saját udvarára béseperhesse, elég bajt, munkát fog adni ez a muszka szomszédnak még néhány éviglen.

De mind ennél dühösebb ellenünk lehet vagy van is és örökké volt is — tulajdon tétlenségünk, gondatlanságunk.

Ez hagyta lassan lassan oly rémitő lánggá feltörni a láz tüzét, hogy most csupán a tiszta magyarság vérözönjével lehetend azt elfojtani, mert idegen ajku honfitársaink még tombolva kacagnak fel a vész hallatára, a melynek vad lángja pedig saját hajlékukat a magyaréval együtt fogná elhamvasztani.

Ez a tétlenség nekünk a nyakunkon lévő cholera irányában is legnagyobb bajunk. E tartalja készen a cholera számára a fegyvert hogy annál könnyebben dulhasson.

Hol azon óvórendszabályok, miket a cholera ellen teszen kormányunk; halljuk, olvassuk-é azokat hirlapokban vagy külön kiadott rendelményekben? Ez-é a jó apa szeretete a gyermekek iránt? Csak oly forma szeretet biz ez, mint a népdalban mondják:

Szeretlek, szeretlek;

De ne mondd senkinek.

Mi szörnyü üdvösnek tartók a cholera ellen egy kis próbált ovószert közleni. Nem politikai ugyan e közlemény, de politicusainknak is rendkívül hasznos; aztán nem csak a harcban politika az, hogy mentse meg magát, a ki mentheti, a pestvárosi nemzetörök hitvallása szerint; de éppen a harcot megelőző politika, megmenteni magunkat choleratól, s több ily apró bajaitól az életnek, hogy aztán, hol kell, haszonnal tudjunk meghalni. Most már dologra.

Egy angol orvosi bizottmány a közelgő cholera ellen következő elővigyázatokat s ovatokat ajánl:

1. A cholera alatt mindig és mindjárt orvoshoz kell folyamodni; még pedig akármi más nemü roszszul lételért is. Mert tapasztalva van, hogy a járvány alatt minden más nyavalya az uralkodó betegségbe merül el.

2. Különösen a hasnak bármis kis bajában kell rögtön orvosi segedelmet keresni. Így könnyen megelőzhetni a cholera beütését.

3. Minden állati vagy növényi csundaságot gyorsan el kell a lakoktól távoztatni. Így p. o. vágóhidakat, sertésólokat, ganéjlétócsákat, árnyékszékeket sat.

4. Minden fedetlen vízcsatornát gyakran és gondosan kitisztítani.

5. A lakok körül a földet kiszáritani.

6. A légnek minél szabadabb vonalt szerezni s az ezt gátló válaszfalakat elmozdítani.

7. Minden szobát naponta jól kiszellőztetni, még pedig főképp déltájban, midőn a légkör legszárazabb. *)

*) Ez légtanilag nem áll; mi a reggeli (nem ködös) levegőt inkább ajánlanók. A hüléstől minden esetre őrizkedni kell.

8. Az edényeket és konyhaszereket inkább surlással, törléssel, mintsem mosással takarítani.

9. Erős fáradságtól s hideg, nyirkos légtől — kivált éjjel — óvni kell magát.

10. Hideg italt és savanyu szeszes neműeket kerülni kell, kivált ha fáradt vagy felhevült az ember.

11. Hives savanyu gyümölcsöt vagy zöldséget is kerülni kell.

12. Égett borral és dohánynyal mérsékletten élni.

13. Szűk, elégtelen eledeltől, főzésre vagy italra tisztátlan víztől óvakodni.

14. Nyirkos és nem eléggé fedező ruhától őrizkedni.

15. Hasa körül jó egy flanel vagy más szőr-nemű övet vagy takarót viselni.

Cholera idején has- és gyomorbeli bajokra nagy hajlama van a testnek, mely ellen az ajánlott mód nagyon hatásosan szolgál.

Angliában azt tapasztalták, hogy ott a cholera mindig hasmenésen vagy lágyuláson kezdődött s azon stadiumában meglehetősen könnyen lehetett segíteni. De nem kell elhanyagolni, ha szinte fájdalom nélkül áll is elé, mert veszélyes tévedés volna azt gondolni, hogy a cholera mindig görcsessel kezdődik.

16. Az ember személye körül a tisztaságot gondosan ügyelni.

17. Mindent távoztatni, a mi physicali vagy moralis csüggedtséget ohozhatna; nagy hideget vagy nagy meleget kerülni.

18. Sok ember ösztetódulását kerülni.

19. Alatt fekvő, nyirkos, rökönnyödött szobában nem kell hálni.

20. Hálószobában, ha csak kissé hivesek is, éjjelre tüzet kell rakni. Éjjel leginkább tarthatni a cholera megtámadásától.

21. Ruhát, ágynémüt nyárban napra, télben tűz elébe naponta ki kell tenni.

22. A meghaltak testeit az élő lakoktól minél meszszebb kell temetni.

Ezen s ily egyszerű rendszabások által nagy-

jára mérget vehetni a cholérának sőt más járványnak is. Nem veszteglő s gátló szélvonalak, hanem belföldi egészségi intézkedések a nemzetek mentői.

A feljebbi egyszerű tanácsadások felérnek mind a menynyi specificummal, mit valaha ajánlottak.

A cultusminister tiz középtanodát szándékozván alakítani, mindegyikben 7 tanár fog szakrendszer szerint 6 osztályban működni, nevezetesen:

1-ör. Az első és második osztályban egy tanár a latin és magyar nyelv elemeit adandja elő.

2-or. A harmadik és negyedik osztályban szintén egy tanárra lesz bízva a latin és magyar nyelv taníttatása.

3-or. Az ötödik osztályban a költészetet, classicusok magyarázatát, s a görög nyelv elemeit egy külön tanár adandja elő.

4-er. A hatodik osztályban a szónoklat, a görög nyelvtan, és a classicusok magyarázatának folytatása szintén külön tanárra lesz bízva. Magában értetvén, hogy a legközelebb nevezett két tanár a classicusok magyarázatához megkívántató segéd tudományokat is fogja előadni.

5-ör. A mathesis és természettudományok.

6-or. A történet és földrajz.

7. A német és francia nyelv és irodalom szinte külön tanárok által fognak előadatni, kik közül az 5. 6. és 7. szám alattiak a középtanodának több egymás melletti osztályában fogják szaktudományukat az e végett kibocsátandó szabályok szerint fokozatosan tanítani.

Minden tanárnak fizetése leend Budapesten 800 pft., vidéken pedig 600 pft. azon megjegyzéssel, hogy minden középtanodában az alkalmazandó 7 egyén közül fog kineveztetni egy igazgató, kinek tanári fizetése igazgatói fáradsága jutalmául Budapesten ugyan 300 pftal, vidéken pedig 200 pftal fog pótoltatni, s 10 évi működése után, minden tanár 100 pft. növekedet kap évenként azon rendes fizetéshez, melyet 10 éven keresztül huzott.

A pályázások határideje oct. 1. melyeknél világos szavakkal kijelentendő, melyik tanszék-nél kívánnak alkalmaztatást.

A miniszerelnök közzéteszi a bécsi hadügy-minister felszólítását, mely szerint az a magyar hadügyministeriumtól a komáromi, budai, péterváradai és eszéki várakban szükségén feljül levő 3,600 db. 7 fontos granát és 20 ezer db. fontos algyugolyókat az olmüzi vár felszerelésére elkéri, a menyinyiben azok nélkülözhetők. E felszólítás a bécsi hadügyministertől éppen akkor érkezett, midőn azt a magyar hadministerium 1 millió gyútaacs, 4000 kész puskaágy, 600 puskaszerszám és bombák átküldésére kérvén fel, az ezeket meg is adta, egyszersmind jövőre nézve hasonló hadiszerek kiszolgáltatására késznek nyilatkozott. A bécsi hadministerium kívánatának teljesítésére azon körülménytől lön felfüggesztve: ha a magyar hadministerium hivatalosan értesítették az illető várparancsnokok által a várakban lévő kérdéses hadiszerek menyinyiségéről. Ily hivatalos tudósítások szerint az ország váraiban a tetemes készleten kívül van 42,830 db 7 fontos granát és 214,123 db 6 fontos golyó — oly menyinyiség, melyből saját érdekeink veszélyeztetése nélkül átengedhető a kívánt menyinyiség, anynyival inkább, minthogy ily lövetekek az országban lévő gyárakban is készíthetők. Ez alkalommal egyszersmind roszaltatik azon aljas hirmondók eljárása, kik hamis adatokkal előállva a kormányt s hivatalnokait gyanusítják.

A belügyminister Pestvárosa határozatát, mely szerint az országos rendőri hivatal iránt rendeletét el nem fogadta, a tisztviselőket az e hivatallal leendő minden érintkezéstől, a nemzetőrséget az engedelmességtől eltiltotta — megsémisíti; a városi hivatalnokokat felfüggesztés, a nemzetőrséget pedig feloszlatás terhe alatt az országos rendőrsztály iránti engedelmességre utasítja.

Királyi rendelet: magyar hadügyminis-teremhez.

Legmagasb királyi személyem melletti minis-terem előterjesztésére, ezennel rendelem: hogy magyar hadügyminis-terem, a Magyaror-szágbán tanyázó, nem a magyar koronához tar-tozó ezredeket, a többi örökös tartományaimban elhelyezett magyar ezredekkel váltassa fel, egye-düli kivételével azon ezredeknek, melyek jelen-leg még Olaszországban az ellenség előtt állanak.

Kelt birodalmi fővárosunkban, Bécsben, Au-striában, aug. hó 20-án 1848.

Ferdinánd, m.k. Herczeg Eszterházy Pál mk.

A minis-teri tanács határozata szerint, s a hadügyminis-ter utasításai értelmében, a pénzügy-minis-ter, egy 3 ezer főnyi szabad könnyü lo-vassereg, s egy másik 2200 főnyi könnyü szabad gyalog sereg felállításával is foglalatos-kodik; melyhez azonban aránylag lovasok is esatoltatnak, s minden tizedik legény célvadász leend. Az első Erdélyben, kivált a székelységen állittatik; s ennek öszszetoborzására a pénzügy-minis-ter Berzenczey László marosszéki kö-vevet küldé ki minis-teri biztosul, mellé adván Gál Sándor székely tisztet katonai, s Peré-nyi Sándor gazdászati segédül. 30 székely ifju mindjárt Pesten felcsapott; kik nyomban felruháztatva, a minis-teri biztossal útnak indultak toborzókül.

A másik serget egy harciban edzett hazánk-fia szerkeszti s vezérlendi, ki Napoleon alatt, mint szabad csapatbeli százados, barátkozott meg a veszélyeknek minden nemével. — A fegyvert már megszerzé a pénzügyminis-ter; a ruhát var-ják Pesten.

Azon Kossuthról nevezett lovagok egyenru-hája rövid szürke attilla, s nadrág, veres zsi-norral, kalpagjok sötétveres nemzeti rózsával s az ország czimerével díszítve, fölötte sötét kócsag.

A második sereghez tartoznak a derék Vo-ronyeczky herczeg 200 gyors vadászai is, ki aug. 19-én szállottak táborba; fegyvereik

2—3 száz lépésnyire bizton hordanak, s rohamban fognak attaquirozni, honnan nevök eredete is. Fegyvereik ritka szerkezetűek; tisztán vont; a legszilárdabb élzetű drótesővek, tömör agygyal, a legbiztosabb tüzeszközzel ellátva, és még ezek felett azon különösséggel birnak, hogy minden második lövés után egy hosszu két széles lapélből álló szurony ugrik ki belőlük, mely ott, hol csiklandozni kell, nem megvetendő szolgálatoakat teend. —

Szegény szegény Magyarország! minden te igazságod most a szóvetés.

Vagy tán megijedt országgyűlésünk, hogy édes magyar nyelvünket is a hadi és pénzügyi tárczával Bécsbe viendik fogságba; s azért nyelvel most oly szaporasággal, mert aztán nem forgathatja e vele született jó szerszámát a megszorult honnak megmentésére.

Jobb oldal, bal oldal — juhok és kecskék — tartják ernyedetlenül a szónoklati gyakorlatokat, gazdagítják újabb meg újabb fordulatokkal, szójtejtésekkel nyelvünket, mintha a tudós társaság szerepét ragadták volna magokhoz.

A bal oldal kivált remekel a balfogásokban, a baklövésekben. Perczel Mór barátunk egy tüzes, még tulon túl is tüzes hazafi; oh miért nem vala a szent tamási ütközetkor a sereg balszárnyán hasonló lánglelkü barátaival, hogy tüzök feleslegéből felsegítették volna harczosainkat, kiknek oly kevés löpor vala a harcra kiosztva. Most nem kellene árulás! kiáltásaikkal még több darázs-fészket bolygatni fel fejünkre, ők bizonyosan a sz. tamási sánczokat is kimozdították volna nyelvök hegyével, ha Szentkirályi helyén oly Perczellele perczegő patlogó biztosok küldetnek a táborba.

S a jobb oldal? panaszodik, hogy a bal oldal miatt nem szaladhat. S mig boldog többségi érzetében bámulja a ministeri Móséseket és Áronokat, kik egyedül küldvök istentől, hogy az áldott Kanahánba bévezéreljék a magyar Iz-

raelt, s egy dervis egész nyugodtságával várja, hogy a fejedelem személyében az osztrák császár és magyar király mint édesegyek öszszelekezzenek, addig izmosul az ellenség, s majd vége lesz minden elnöki csemetéseknek; mert mint irva van, bécsengetett Derecskének a tatár.

S a ministerium? boldog, mert katonája lesz anynyi mint a teremtet világ. Az újonczállítás törv. javaslat meg van állitva. Pénze is lesz, mert a pénzügyér fel van hatalmazva 61 millio pft. erejéig vagy kölcsön venni vagy papirospénzt kibocsátani, oly móddal, hogy a kibocsátandó papirpénznek az ország javai és jövedelmei szolgálnak biztosítékul. Fegyvere is lesz elég, mert akkora fegyvergyár épült, milyen alig van a földkerekségén. 5 hét mulva már elkezdődik a fegyverkészítés, s naponként 500 fog előteremni.

De bezzeg megjártuk volna a sok teketoriás ildomossággal, az osztrák iránti udvarisággal, ha a 200,000 részint feketesárgás, részint háromszines katonát tartalmazó papirt egyszerre csak elvinné a fergeteg; el a biztosított papirpénzt is; s fegyvergyárunkat csak a Karaffák utódainak állitottuk volna.

Végezzünk tehát — de nem szóval, hanem néma, de elszánt munkálkodással. Nincs könnyebb a szónál. A sok helytelen, időtlen beszéddel már is kezdetűk compromittálni ügyünket. Nincs markolatja a szónak, meg nem foghatni. Szükség esetében tegyünk meg egy két embert dictatorrá, vagy hagyjuk azzá lenni, mig mentve lesz a hon, mely magyar népében készen áll, ha erélyesen felhivatik, a függetlenség élet-halálos szent küzdelmére.

Nádor ő fensége, Batthyany és Deák felmentek Bécsbe, hogy jobbra vagy balra már egyszer döntsék el e bizonytalan állapotot, melybe az osztrák politika édes hazánkat belézavarta.

Az osztrák kormány előtt pogány gyermek a magyar szabadság, vajjon nem azért mennek-é fel azon jó urak, hogy árva pogány fejünket amugy tudunk nélkül megennék? hogy minket jámboroknak, frigyeseknek kereszteljenek?

Jámbor, hü alattvalók vagyunk igenis, és frigyesek kívánunk lenni Ausztriával. De szilárdak is leszünk tulajdon szabadságunk mellett, s hiszünk a régi pogány magyarok istenébe, hogy nem hagyja el népét, s a Győző nevet is segitend kivivnunk.